

ETIMOLOGIA I EXPRESSIONS LLATINES

En aquest dossier es presenta una breu síntesi de l'origen del llatí i es recullen els principals ètims llatins i les expressions llatines més freqüents que han deixat empremta en la llengua catalana i en el llenguatge culte actual. A través de l'anàlisi de paraules patrimonials, cultismes i locucions llatines, l'alumnat aprèn a reconèixer l'origen del lèxic, a deduir significats i a comprendre millor textos acadèmics, jurídics, científics i literaris, amb una preparació específica per a les proves de les PAU.

CONTINGUT

El llatí, una llengua indoeuropea.....	1
Els pobles indoeuropeus.....	1
L'expansió del llatí i les seves etapes.....	2
Etimologia: paraules patrimonials i cultismes.....	5
Les paraules patrimonials.....	6
Les paraules cultes (cultismes).....	6
El cas dels dobles etimològics.....	6
Paraules patrimonials i cultismes d'aprenentatge.....	7
Ètims llatins (PAU).....	7
Substantius.....	7
Verbs.....	9
Activitats.....	10
Solucions a les activitats.....	13

EL LLATÍ, UNA LLENGUA INDOEUROPEA

L'indoeuropeu és el nom que donem a una llengua antiga i hipotètica de la qual deriven moltes de les llengües actuals d'Europa i d'una part d'Àsia. No en conservem textos escrits, però sabem

Sànscrit	Avèstic	Grec	Llatí	Gòtic	Català
<i>pita</i>	<i>patar</i>	<i>pater</i>	<i>pater</i>	<i>fadar</i>	<i>pare</i>
<i>padam</i>	<i>pad</i>	<i>poda</i>	<i>pedem</i>	<i>fotu</i>	<i>peu</i>
<i>brathar</i>	<i>bratar</i>	<i>phrater</i>	<i>frater</i>	<i>brothar</i>	<i>germà</i>
<i>bharami</i>	<i>barami</i>	<i>phero</i>	<i>fero</i>	<i>baira</i>	<i>portar</i>
<i>sanah</i>	<i>hano</i>	<i>hene</i>	<i>senex</i>	<i>sinista</i>	<i>vell</i>
<i>virah</i>	<i>viro</i>	<i>aner</i>	<i>vir</i>	<i>wair</i>	<i>home</i>

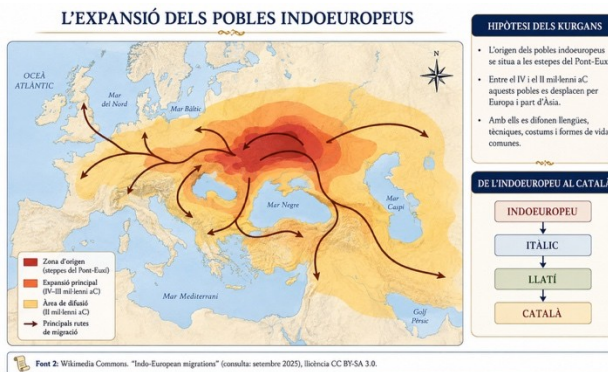
Font: 01. El indoeuropeu. Scribd. Disponible a <https://es.scribd.com/document/767772088/01-EL-INDOEUROPEO> (consulta agost 2025)

que existí gràcies a l'estudi comparatiu de llengües antigues com el grec, el llatí o el sànscrit, que presenten moltes paraules i estructures comunes.

Al segle XVIII, el jutge anglès **William Jones** va adonar-se de les similituds entre el sànscrit i

el llatí i el grec. A partir d'aquí, altres investigadors com **Friedrich von Schlegel** i **Franz Bopp** van demostrar que aquestes llengües tenien un origen comú: el **protoindoeuropeu**, parlat fa uns 5.000 anys a la zona de les estepes d'Europa oriental i l'Àsia central.

ELS POBLES INDOEUROPEUS

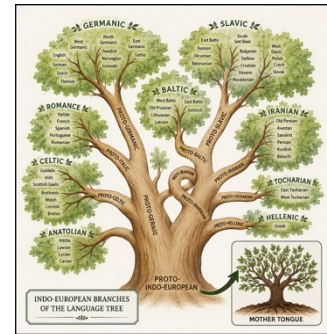
Segons la hipòtesi més acceptada actualment, els pobles indoeuropeus tindrien el seu origen a les estepes del Pont-Euxí, al nord dels mars Negre i Caspi. Des d'aquesta regió es van expandir progressivament per Europa i part d'Àsia. Durant l'Edat del Bronze (aproximadament entre el 3300 i el 1200 aC.) formaven

encara una comunitat força unida. Entre el IV i el II mil·lenni aC. es va produir una expansió progressiva dels pobles indoeuropeus que va afavorir la diversificació de les seves llengües.

Els estudis basats en paraules reconstruïdes ens permeten conèixer alguns aspectes de la seva cultura que estava marcada per la vida comunitària, la religió vinculada als elements naturals i la mobilitat, factors que van contribuir a la seva expansió i influència sobre les civilitzacions posteriors.

Els pobles que parlaven aquesta llengua es van anar expandint i dividint en diferents branques lingüístiques: les llengües germàniques (alemany, anglès...), les eslaves (rus, polonès...), les hel·lèniques (grec), les cèltiques, les índiques i, entre d'altres, les itàliques, d'on prové el llatí.

Font 3: <https://i.pinimg.com/736x/64/27/0f/64270f687814623a095cae127892b058--european-language-family-tree.jpg>

El llatí, nascut a la regió del Laci (amb Roma com a centre), es va imposar sobre altres llengües de la península Itàlica i, amb l'expansió de Roma, es va estendre per tot el Mediterrani. Amb el temps, el llatí evolucionà i donà lloc a les llengües romàniques: català, castellà, francès, italià, portuguès, romanès...

Així, podem dir que el llatí és un descendent directe de l'indoeuropeu a través de la branca itàlica. Conèixer aquest origen comú ajuda a comprendre per què hi ha semblances entre paraules de llengües tan diverses com el català, el grec o l'anglès.

Quan es va fundar Roma (s. VIII aC.), a la península Itàlica es parlaven diverses llengües itàliques, entre elles el llatí, que es va convertir, amb el temps, en la llengua comuna de tot l'Imperi.

Les llengües més importants que es parlaven eren: **l'etrusc**, no indoeuropea; **el gal**, d'origen cèltic; **l'osco-úmbric**, conegut a través d'inscripcions com les *Taues Eugubines*; **el grec**, introduït a través de les colònies gregues del sud d'Itàlia.

L'EXPANSIÓ DEL LLATÍ I LES SEVES ETAPES

Com hem vist anteriorment, a la península Itàlica es parlaven diverses llengües, però el **l·latí** es va acabar imposant gràcies a la política imperial i expansionista de Roma. Aquesta llengua, que va néixer al Laci, es va convertir amb el temps en la llengua comuna de tot l'Imperi i, posteriorment,

en la base de les llengües romàniques. L'evolució del llatí al llarg dels segles permet distingir diverses etapes:

- **Llatí arcaic** (des dels orígens fins a finals del segle II aC): correspon als primers testimonis conservats, sovint en inscripcions o objectes quotidians. És una etapa marcada per una forta influència de la llengua i la cultura gregues.
- **Llatí clàssic** (segle I aC – segle I dC): és el moment de màxima esplendor de la llengua. Autors com Ciceró, Virgili, Ovidi o Tit Livi van aconseguir un nivell literari considerat gairebé insuperable.
- **Llatí post clàssic** (segles I–II dC): tot i que continuen existint grans escriptors, el llenguatge literari es fa més carregat, amb molts termes populars i arcaics, fins al punt que es pot qualificar de "barroc". Aquesta etapa marca la fi de la gran època literària.
- **Llatí tardà** (segles III–VIII): la literatura llatina entra en decadència i el llatí esdevé una llengua menys utilitzada com a vehicle cultural. La situació, però, no és igual a tot el territori de l'Imperi.
- **Llatí medieval** (segles VIII–XIV): amb l'aparició de les llengües romàniques, el llatí ja no és una llengua parlada, però es manté com a llengua de cultura i de transmissió del saber.
- **Llatí humanístic** (a partir del segle XV): durant l'Humanisme, diversos intel·lectuals van reivindicar i recuperar l'ús del llatí, tant escrit com parlat, per imitar els autors antics.
- **Neo-llatí** (des del segle XV fins l'actualitat): designa el llatí emprat després del Renaixement en àmbits científics, acadèmics i internacionals. En conjunt, l'evolució del llatí mostra com una llengua pot transformar-se al llarg dels segles i, alhora, mantenir-se com a referent cultural i científic fins als nostres dies.

PÀGINA 4

DEL LLATÍ AL CATALÀ: COM CANVIEN LES PARAULES?

El català prové del llatí, la llengua que van portar els romans a la península Ibèrica.
Al llarg dels segles, les paraules es van transformar a poc a poc.
Aquests canvis van afectar tant les vocals com les consonants.

1. L'EVOLUCIÓ DE LES VOCALS

1.1 PÈRDUA DE VOCALS FINALS (ÀTONES FINALS)

Tendim a relaxar la veu al final de les paraules.
El català esborra totes les vocals finals llatines, excepte la -A.

La -A final es manté; la resta cauen.

✓ La -A es manté:
aqua → aigua

✗ Les altres (-E, -O, -U) cauen:
muro(m) → mur

1.2 SÍNCOPA (PÈRDUA DE VOCALS INTERIORS)

Les vocals àtones (sense accent) que estan al mig de la paraula desapareixen.

oculum → oc'lum → ull

La u interior desapareix

tabulam → ta'ta → taula

La u de tabula cau

1.3 EL CANVI DEL DIFTONG LLATÍ AU

El diftong llatí AU es tanca progressivament i es converteix sempre en el so O en català.

aurum → or | causa → cosa

2. L'EVOLUCIÓ DE LES CONSONANTS

2.1 SONORITZACIÓ DE SORDES (ENTRE VOCALS)

Quan les consonants sordes (P, T, C) es troben entre dues vocals, es tornen sonores (vibren les cordes vocals).

P → B vita → vida

T → D catena → cadena

C → G securum → segur

Entre vocals, les sordes esdevenen sonores.

2.2 PALATALITZACIÓ (SONS COMBINATS)

Alguns grups llatins es pronuncien més a prop del paladar i donen sons nous, molt característics del català.

LI + vocal es fa LL filium → fill

L- inicial es reforça en LL- luna → lluna

CT entre vocals esdevé IT o X* factum → fet

* Regla amb excepcions. Els grups consonàntics llatins van evolucionar de diverses maneres segons el context.

2.3 PÈRDUA DE LA -M FINAL

A l'Imperi Romà, la -M dels finals dels substantius ja es pronunciava molt fluixeta. Va acabar desapareixent del tot abans de néixer el català.

amicum → amicu → amic

PÀGINA 5

1. CONCEPTES CLAU PER ENTENDRE L'ETIMOLOGIA

PARAULES PATRIMONIALS

Són el fruit de l'evolució viva de la llengua. Han passat de generació en generació pel carrer i han patit els canvis fonètics populars.

CULTISMES LLATINS

Paraules mancades d'evolució. Atès que es van prendre directament dels textos escrits antics, no han patit l'evolució fonètica popular i, per tant, són molt fidels a la forma llatina original.

Llatí	Paraula patrimonial	Cultisme llatí
oculum	ull	ocular
digitum	dit	digit
clavem	clau	clàusula
cathedra	cadira	càtedra

NOTA: Ànima és considerada habitualment un **semicultisme** (anima → ànima / anímic).

2. ORIGEN I EVOLUCIÓ DE LA LLENGUA

INDOEUROPEU
(fa més de 5.000 anys)

ITÀLIC
(a Itàlia, s. I mil·lenni aC.)

LLATÍ
(la llengua dels romans)

CATALÀ
(evolució del llatí vulgar)

Les llengües canvien amb el temps, però continuen conservant moltes empremtes del seu origen.

3. EXEMPLE D'EVOLUCIÓ D'UNA PARAULA

pater (llatí) → pare (català) → padre (castellà) → père (francès) → padre (gallec)

4. PER QUÈ ÉS IMPORTANT?

- ✓ Ens ajuda a comprendre el significat de paraules difícils.
- ✓ Ens permet deduir significats en textos acadèmics, jurídics, científics i literaris.
- ✓ Ens prepara millor per a les proves de les PAU.

RECORDA FINAL: Conèixer l'etimologia és com descobrir la història amagada de les paraules. Cada paraula que utilitzem cada dia és hereva d'un llarg camí que comença fa milers d'anys.

ETIMOLOGIA: PARAULES PATRIMONIALS I CULTISMES

PÀGINA 5

COM EVOLUCIONA EL LLATÍ AL CATALÀ?

El català actual és el resultat de segles de transformacions del llatí parlat al carrer (**llatí vulgar**). Per comoditat o rapidesa, els parlants van anar desgastant els sons segons unes lleis fonètiques molt constants.

1. CONCEPTES CLAU PER ENTENDRE L'ETIMOLOGIA

PARAULES PATRIMONIALS

Són el fruit de l'evolució viva de la llengua. Han passat de generació en generació pel carrer i han patit els canvis fonètics populars.

CULTISMES LLATINS

Paraules mancades d'evolució. Atès que es van prendre directament dels textos escrits antics, no han patit l'evolució fonètica popular i, per tant, són molt fidels a la forma llatina original.

Llatí	Paraula patrimonial	Cultisme llatí
oculum	ull	ocular
digitum	dit	dígit
clavem	clau	clàusula
cathedra	cadira	càtedra

i NOTA: Ànima és considerada habitualment un **semicultisme** (ànima → ànima / anímic).

2. ORIGEN I EVOLUCIÓ DE LA LLENGUA

INDOEUROPEU
(fa més de 5.000 anys)

ITÀLIC
(a Itàlia, segle I mil·lenni a.C.)

LLATÍ
(la llengua dels romans)

CATALÀ
(evolució del llatí vulgar)

Les llengües canvien amb el temps, però continuen conservant moltes empremtes del seu origen.

3. PRINCIPALS CANVIS FONÈTICS DEL LLATÍ VULGAR AL CATALÀ

A. VOCALS

A1 PÈRDUA DE VOCALS FINALS

Tendim a relaxar la veu al final de les paraules. El català esborra totes les vocals finals llatines, excepte la -A.

La -A final es manté; la resta cau.

✓ La -A es manté:
aqua → aigua

✗ Les altres (-E, -O, -U) cauen:
muro(m) → mur

A2 SÍNCOPA (PÈRDUA DE VOCALS INTERIORS)

Les vocals àtones (sense accent) que estan al mig de la paraula desapareixen.

oculum → oc'lum → ull
tabulam → ta'la → taula

La u interior cau.
La u de tabula cau.

A3 EL CANVI DEL DIFTONG LLATÍ AU

El diftong llatí AU es tanca progressivament i es converteix sempre en el so O en català.

aurum → or | causa → cosa

B. CONSONANTS

B1 SONORITZACIÓ DE SORDES (ENTRE VOCALS)

Quan les consonants sordes (P, T, C) es troben entre dues vocals, es tornen sonores (vibren les cordes vocals).

P → B	vita → vida
T → D	catena → cadena
C → G	securum → segur

Entre vocals, les sordes esdevenen sonores.

B2 PALATALITZACIÓ (SONS COMBINATS)

Alguns grups llatins es pronuncien més a prop del paladar i donen sons nous, molt característics del català.

LI + vocal es fa LL	filium → fill	★
L- inicial es reforça en LL-	luna → lluna	☾
CT entre vocals esdevé IT o X*	factum → fet	📜

B3 PÈRDUA DE LA -M FINAL

A l'Imperi Romà, la -M dels finals dels substantius ja es pronunciava molt fluixeta. Va acabar desapareixent del tot abans de néixer el català.

amicum → amicu → amic

* Regla amb excepcions. Els grups consonàntics llatins van evolucionar de diverses maneres segons el context.

4. EXEMPLE D'EVOLUCIÓ D'UNA PARAULA

pater (llati) → pare (català) → padre (castellà) → père (francès) → padre (gallec)

★ Una mateixa paraula pot evolucionar de manera diferent segons la llengua.

5. PER QUÈ ÉS IMPORTANT?

- ✓ Ens ajuda a comprendre el significat de paraules difícils.
- ✓ Ens permet deduir significats en textos acadèmics, jurídics, científics i literaris.
- ✓ Ens prepara millor per a les proves de les PAU.

★ RECORDA FINAL: Conèixer l'etimologia és com descobrir la història amagada de les paraules. Cada paraula que utilitzem cada dia és hereva d'un llarg camí que comença fa milers d'anys.

L'**etimologia** és la branca de la lingüística que estudia l'**origen de les paraules**, la seva cronologia, la seva incorporació a una llengua i com han canviat de forma (fonètica) i de significat (semàntica) al llarg del temps. En el cas del català, la gran majoria del nostre lèxic prové del **llatí parlat** (el llatí vulgar).

Depenent de com i quan van entrar aquestes paraules llatines al català, es classifiquen en dues grans categories: **paraules patrimonials** i **paraules cultes** (o cultismes).

LES PARAULES PATRIMONIALS

Són aquelles paraules que han format part de la llengua des dels seus orígens i que es parlen de manera ininterrompuda des de l'època romana.

Com que la seva transmissió durant segles ha sigut oral, han patit una **evolució fonètica completa** i s'han transformat fins a adaptar-se totalment a les lleis fonètiques del català o del castellà.

Es caracteritzen perquè sovint es distancien molt de la paraula llatina original.

Exemples:

- Del llatí *pater* → **pare**
- Del llatí *oculus* → **ull**
- Del llatí *filius* → **fill**

LES PARAULES CULTES (CULTISMES)

Són paraules d'origen llatí (o grec) que no s'han parlat de manera continuada, sinó que es van **introduir artificialment** més tard per necessitats culturals, literàries, científiques o jurídiques (sobretot a partir de l'Edat Mitjana i el Renaixement).

Atès que es van prendre directament dels textos escrits antics, **no han patit l'evolució fonètica popular i, per tant**, són molt fidels i s'assemblen molt a la paraula llatina original.

Exemples:

- Del llatí *fraternalis* → **fraternal**
- Del llatí *oculista* → **oculista**
- Del llatí *filialis* → **filial**

EL CAS DELS DOBLETS ETIMOLÒGICS

Un fenomen molt curiós de l'etimologia són els **doblets**: quan una mateixa paraula llatina ens ha donat *dues* paraules diferents en català (una de patrimonial per via popular i una de culta per via escrita).

Exemple:

Ètim llatí (Origen)	Paraula Patrimonial (Evolucionada)	Cultisme (Sense evolució)
<i>Cathedra</i>	Cadira	Càtedra
<i>Digitus</i>	Dit	Dígit
<i>Anima</i>	Ànima (<i>semicultisme</i>)	Anímic
<i>Clavem</i>	Clau	Clavícula

PARAULES PATRIMONIALS I CULTISMES D'APRENTATGE

ÈTIMS LLATINS (PAU)

SUBSTANTIUS

ÈTIM LLATÍ	PARAULA PATRIMONIAL	CULTISMES (DERIVATS I COMPOSTOS)
<i>ager, agri</i>	camp	agrari, agrícola, agroalimentari, agricultura
<i>annus, -i</i>	any	aniversari, anual, anuari, decenni, quinquenni
<i>aqua, -ae</i>	aigua	aquàtic, aquari, aqüeducte, aqüífer
<i>argentum, -i</i>	argent	argentat, argenter, argenteria, argentí
<i>aurum, -i</i>	or	àuric, aurífer
<i>bellum, -i</i>	—	bèl·lic, bel·ligerant, bel·licositat
<i>caput, capitis</i>	cap	capital, capítol, decapitar
<i>caro, carnis</i>	carn	carnal, carnívor, carnisser
<i>causa, -ae</i>	cosa	causal, causar, encausar
<i>centum</i>	cent	centenar, centenari, centèsim
<i>cor, cordis</i>	cor	cordial, concòrdia, discordant
<i>corpus, corporis</i>	cos	corporal, corporació, incorporar
<i>damnum, -i</i>	dany	condemnar, damnificar, indemnització
<i>digitus, -i</i>	dit	dígit, digital, digitalitzar
<i>domus, -us</i>	—	domèstic, domicili, domòtica
<i>fides, -ei</i>	fe	fidel, fidelitat, perfídia
<i>filius / filia</i>	fill / filla	filiació, filial
<i>frater, fratris</i>	frare	fraternitat, fratricidi
<i>gratia, -ae</i>	gràcia	gratuït, gratificar, gratitud
<i>gravis, -e</i>	greu	gravetat, gravitació
<i>homo, hominis</i>	home	homínid, homicidi
<i>hospes, hospitis</i>	hoste	hospital, hospitalitat
<i>hostis, -is</i>	host	hostil, hostilitat

ÈTIM LLATÍ	PARAULA PATRIMONIAL	CULTISMES (DERIVATS I COMPOSTOS)
<i>insula, -ae</i>	illa	insular, península
<i>iter, itineris</i>	—	itinerari, itinerant
<i>ius, iuris</i>	—	jurídic, jurisprudència
<i>labor, laboris</i>	treball	laboral, col·laborar
<i>lex, legis</i>	lleï	legal, legislació
<i>lingua, -ae</i>	llengua	lingüístic, bilingüe
<i>littera, -ae</i>	lletra	literal, literatura
<i>locus, -i</i>	lloc	local, localitzar
<i>magister, -tri</i>	mestre	magisteri, magistrat
<i>magnus, -a, -um</i>	gran	magnífic, magnànim
<i>manus, -us</i>	mà	manual, manuscrit
<i>mater, matris</i>	mare	maternitat, matrimoni
<i>mille</i>	mil	mil·lenni, mil·límetre
<i>multus, -a, -um</i>	molt	múltiple, multitud
<i>navis, -is</i>	nau	naval, navegació
<i>niger, nigra</i>	negre	denigrar
<i>nomen, nominis</i>	nom	nominal, nomenclatura
<i>nouus, -a, -um</i>	nou	innovar, renovació
<i>nox, noctis</i>	nit	nocturn
<i>oculus, -i</i>	ull	ocular, oculista
<i>omnis, -e</i>	—	omnipotent, omnipresent
<i>opus, operis</i>	obra	operar, cooperar
<i>ordo, ordinis</i>	ordre	ordinari, subordinat
<i>pars, partis</i>	part	participi, partícula
<i>pater, patris</i>	pare	paternitat, patrimoni
<i>pax, pacis</i>	pau	pacífic, pacifisme
<i>pes, pedis</i>	peu	pedal, bípede
<i>populus, -i</i>	poble	popular, populisme
<i>puer, -i</i>	nen	pueril, puerícia
<i>ratio, rationis</i>	raó	racional, raciocini
<i>signum, -i</i>	senya	signe, significar
<i>tempus, temporis</i>	temps	temporal, contemporani
<i>uerbum, -i</i>	paraula	verbal, adverbi

VERBS

ÈTIM LLATÍ	PARAULA PATRIMONIAL	DERIVATS I COMPOSTOS (cultismes)
<i>ago, agere</i>	—	acció, actuar
<i>audio, audire</i>	oir	audició, auditori
<i>capio, capere</i>	cabre	captar, captura
<i>cognosco</i>	conèixer	cognitiu, incògnit
<i>colo, colere</i>	conrear	cultura, culte
<i>credo</i>	creure	crèdit, credibilitat
<i>dico</i>	dir	dicció, dictar
<i>doceo</i>	—	docent, doctrina
<i>duco</i>	dur (conduir)	conductor, produir
<i>facio</i>	fer	factible, fabricar
<i>gero</i>	—	gestió, gest
<i>ignoro</i>	ignorar	ignorància
<i>lego</i>	llegir	lectura, lector
<i>loquor</i>	parlar	eloqüent, locució
<i>mitto</i>	metre	missió, emissió
<i>moueo</i>	moure	motor, motivació
<i>nascor</i>	néixer	natal, innat
<i>peto</i>	—	petició, repetir
<i>puto</i>	pensar	imputar, reputació
<i>rego</i>	regir	rector, règim
<i>scribo</i>	escriure	escriptura, descriptiu
<i>sentio</i>	sentir	sensació, sensible
<i>sequor</i>	seguir	conseqüència, seqüela
<i>uenio</i>	venir	conveni, eventual
<i>uerto</i>	girar	convertir, divers
<i>uideo</i>	veure	visió, evident
<i>uinco</i>	vèncer	convicció, victòria
<i>uiuo</i>	viure	vital, vitalici
<i>uoco</i>	cridar	vocació, invocar

ACTIVITATS

1. Indica si les paraules següents són *paraules patrimonials* (P) o *cultismes* (C) i escriu l'ètim llatí corresponent.

- **aigua** → P / ètim llatí: _____ aqua _____
- **anual** → / ètim llatí: _____
- **capítol** → / ètim llatí: _____
- **corporal** → / ètim llatí: _____
- **localitzar** → / ètim llatí: _____
- **temporal** → / ètim llatí: _____
- **nomenclatura** → / ètim llatí: _____
- **verbal** → / ètim llatí: _____

2. Completa la taula amb una *paraula patrimonial* i dos *cultismes* per a cada ètim.

Ètim llatí	Paraula patrimonial	Derivats (cultismes)
<i>aqua</i>	aigua	aquàtic / aquari
<i>caput</i>	_____	_____
<i>corpus</i>	_____	_____
<i>tempus</i>	_____	_____
<i>verbum</i>	_____	_____

3. Esmenteu dos cultismes, derivats o compostos, relacionats etimològicament amb cadascun dels següents mots llatins:

- *locus, -i* _____
- *tempus, temporis* _____
- *caput, capitis* _____

- *scribo, scribere* _____
- *corpus, corporis* _____
- *ratio, rationis* _____
- *lego, legere* _____
- *uideo, uidere* _____
- *nomen, nominis* _____
- *ago, agere* _____

4. Indiqueu amb quin mot llatí estan relacionades etimològicament les paraules següents:

- verbal: _____
- aniversari: _____
- localitzar: _____
- lectura: _____
- corporació: _____
- racional: _____
- lectorat: _____
- evident: _____

5. Completa les frases amb una paraula derivada de l'ètim indicat.

- (*tempus*) La dimensió _____ és fonamental per entendre la història.
- (*cor*) Va mostrar una actitud _____ amb els companys.
- (*verbum*) L'anàlisi _____ del text és imprescindible.
- (*scribo*) El text presenta un estil molt _____.
- (*uideo*) És _____ que el problema és complex.

6. Completa les següents oracions utilitzant un derivat (cultisme o paraula patrimonial) de l'ètim que hi ha entre parèntesis:

- (*cor*) Va mostrar una actitud _____ amb els nous companys de classe.
- (*verbum*) L'anàlisi _____ del text és imprescindible per a l'examen.
- (*uideo*) És _____ que el problema plantejat és bastant complex.
- (*scribo*) El text presenta un estil molt _____ i entenedor.

7. Identifica la paraula que no prové del mateix ètim i justifica breument la resposta:

- *aquari, aquàtic, aigua, àuric*: _____
- *digital, dit, dicció, digitalitzar* : _____
- *capital, capítol, cap, cabre*: _____
- *corporal, corporació, incorporar, col·laborar* : _____

8. A partir de l'origen llatí dels seus components extrets del dossier, explica breument el significat actual de:

- *Fratricidi* (de *frater*) _____
- *Omnipresent* (de *omnis*) _____
- *Bípede* (de *pes*) _____
- *Homicidi* (de *homo*) _____

9. Relaciona cada ètim verbal llatí amb el seu significat patrimonial en català:

- *cognosco* _____ [opcions: veure, conèixer, néixer, vèncer]
- *nascor* _____ [opcions: veure, conèixer, néixer, vèncer]
- *uideo* _____ [opcions: veure, conèixer, néixer, vèncer]
- *uinco* _____ [opcions: veure, conèixer, néixer, vèncer]

10. Tria l'opció correcta per a cadascun dels enunciats següents:

- a) Les paraules *renovació* i *innovar* provenen de: *nomen* / *nouus* / *nox*
- b) Els mots *agrícola* i *agrari* provenen de: *ager* / *aqua* / *argentum*
- c) Una paraula que ha patit molts canvis fonètics continuats és: un cultisme / una paraula patrimonial
- d) *Decenni* i *quinquenni* tenen com a base l'ètim: *annus* / *centum* / *damnum*

SOLUCIONS A LES ACTIVITATS

1. Indica si són paraules patrimonials (P) o cultismes (C) i escriu l'ètim llatí.

- aigua → P → *aqua, -ae*
- anual → C → *annus, -i*
- capítol → C → *caput, capitis*
- corporal → C → *corpus, corporis*
- localitzar → C → *locus, -i*
- temporal → C → *tempus, temporis*
- nomenclatura → C → *nomen, nominis*
- verbal → C → *verbum, -i*

2. Completa la taula.

Ètim llatí Paraula patrimonial Dos cultismes

aqua	aigua	aquàtic, aquari
caput	cap	capital, capítol
corpus	cos	corporal, corporació
tempus	temps	temporal, contemporani
verbum	paraula	verbal, adverbi

3. Esmenteu dos cultismes, derivats o compostos.

- *locus, -i* → local, localitzar
- *tempus, temporis* → temporal, contemporani
- *caput, capitis* → capital, capítol
- *scribo, scribere* → escriptura, descriptiu
- *corpus, corporis* → corporal, corporació
- *ratio, rationis* → racional, raciocini
- *lego, legere* → lectura, lector
- *uideo, uidere* → visió, evident
- *nomen, nominis* → nominal, nomenclatura
- *ago, agere* → acció, actuar

4. Relaciona cada paraula amb el seu ètim.

- verbal → *verbum*
- aniversari → *annus*
- localitzar → *locus*
- lectura → *lego*
- corporació → *corpus*
- racional → *ratio*
- lectorat → *lego*
- evident → *uideo*

5. Completa les frases.

- (tempus) La dimensió **temporal** és fonamental per entendre la història.
- (cor) Va mostrar una actitud **cordial** amb els companys.
- (verbum) L'anàlisi **verbal** del text és imprescindible.

- (scribo) El text presenta un estil molt **descriptiu**.
- (uideo) És **evident** que el problema és complex.

6. Completa les oracions.

- (cor) Va mostrar una actitud **cordial** amb els nous companys.
- (verbum) L'anàlisi **verbal** del text és imprescindible per a l'examen.
- (uideo) És **evident** que el problema plantejat és bastant complex.
- (scribo) El text presenta un estil molt **descriptiu** i entenedor.

7. Identifica la paraula que no prové del mateix ètim.

- aquari, aquàtic, aigua, **àuric**
- digital, dit, **dicció**, digitalitzar
- capital, capítol, cap, **cabre**
- corporal, corporació, incorporar, **col·laborar**

8. Explica el significat.

- **Fratricidi** → mort o assassinat d'un germà.
- **Omnipresent** → que és present a tot arreu.
- **Bípede** → que camina sobre dos peus.
- **Homicidi** → mort d'una persona causada per una altra persona.

9. Relaciona.

- *cognosco* → **conèixer**
- *nascor* → **néixer**
- *uideo* → **veure**
- *uinco* → **vèncer**

10. Tria l'opció correcta.

- Les paraules *renovació* i *innovar* provenen de → **nouus**
- Els mots *agrícola* i *agrari* provenen de → **ager**
- Una paraula que ha patit molts canvis fonètics continuats és → **una paraula patrimonial**
- Decenni* i *quinquenni* tenen com a base l'ètim → **annus**